

הלכות שבת סימן רפד

ב שבת כ"ד וקרב
גזול,
ה תוספות
ג תרא"ש ותרין בשם
ד תרא"ש
ה יונה ד תרא"ש
ו סמוך ברכות ה מגילה
ז כ"ד ו תשובת
ח ריב"ש

הקוראים, אכל ביום טוב שקורין חמשה, סגי בט"ו פסוקים (מהר"ם פארו"ה). ולא נתקנה ההפטרנה *רק בצבור אחר שקראו בתורה (תשובת הרמב"ן סימן קצט), (ג) *אכל בלאו הכי *אסור לקרות עם הברכות שלפניה ולאחריה, אכל בלא ברכה שרי (כ"י): ב באם קל ראש-חדש בשבת (ד) אין המפטיר מזכיר של ראש-חדש פלל. יגיש אומרים שאף-על-פי שאינו מזכיר בחתימה של ראש-חדש מזכירין אותו בתוך הברכה, שאומר 'את יום המנוח הזה ואת יום ראש החדש הזה'. והמנהג פסקא הראשונה: ג (ה) צריך לבנון לברכות הקוראים בתורה ולברכות המפטיר ויגעה (ו) אחריהם (ז) אמן, ויגעלו לו להשלים מנין מאה ברכות שחסר מנינם בשבת: ד "קטן יכול להפטיר: הגה ואם קראו למפטיר (ז) מי שאינו יודע לומר ההפטרנה, יכול אחר לאמרה, (ח) אכל לכתחלה אסור לעשות כן: ה 'אם נשתתק המפטיר באמצע ההפטרנה, הבא לסימה לא לתחיל ממקום שפסק הראשון, אלא צריך לתור להתחיל ממקום שהתחיל הראשון (ט) כמו בספר-תורה: הגה (י) ושנים (יא) לא יאמרו ההפטרנה (א) בפעם אחת, *דתרי קלי לא משמעמי (ריב"ש סימן לו מגילה דף כא):

באר היטב

בחמשים הנדפסים, ע"ש, והט"ו ומ"א חולקים עליו ומתירין לקרות ההפטרנה בחמשים הנדפסים, ע"ש. אם אין ערוך שיכולין להביא חמש בבה"ט, הולכין * ומפטירין בבית ששם החמש ואין קורין בע"פ, מ"א: (ז) אמן. ואין לעשות אמן אחר 'שכל דבריו אמת וצדק', שאינו סיים ברכה: (ג) בפעם אחת. הינו

משנה ברורה

והטעם: מפני שפעם אחת נזרו נזורה על ישאל שלא יעסקו בתורה, וקראו בנביאים שבעה וברכו עליהם, כנגד השבעה שהיו צריכים לעלות ולקרות בתורה, ולא היו קורין עם כל אחד פחות מלששה פסוקים, ותרין בין בלם כ"א פסוקים, לךך אף-על-פי שהגזירה בטלה, מנהגא לא בטל, ומשום הכי תקנו שהמפטיר יקרא בנביא לא פחות מכ"א פסוקים^(א), ויהא קורא בתורה תחלה מפני כבוד התורה, וכמו שכתבנו בסימן רפב במשנה ברורה סעיף-קטן כח, ויברך המפטיר שבע ברכות ודהינו שתי ברכות שמברך המפטיר על התורה לפניו ולאחריה, (ה) ואתחיל על הנביא לפניו וארבע לאחריה^(ב) כנגד שבעה שקראו בתורה: (ג) *אכל בלאו הכי. כגון שלא היה להם ספר-תורה לקרות בה^(א). (ו) ואם קראו בספר-תורה ונמצאת אחר הקריאה שהיא פסולה^(ג), אפלו הכי מפטירין אחריה ומברכין הברכות לפניו ולאחריה. ועין בבאור הלכה. אם אין ערוך שיכולין להביא הנביא או החמש בבית הנקטת להפטיר, (ו) הולכין עשרה ומפטירין בבית שמנח שם, ובברכת הפטרנה גס'ן, דהיי מפל מקום קראו בתורה תחלה אף-על-פי שלא היה באותו מקום^(ה): ב (ד) אין המפטיר וכו'.

שבח^(ג): ג (ה) צריך לבנון. ועל-יפן המצוה על העולים שיברכו בקול רם, כדי שכל הקהל ישמעו ויוכלו לענות אמן^(א): (ו) אחריהם אמן. דעל-ידי עגנת אמן, חשוב כאלו היה מברך לעצמו^(א). אין לענות אמן אחר 'אמת וצדק' שאומרים בברכות שאחר הפטרנה, שאין זה סיים ברכה, וכן אין לענות אמן (ט) אחר 'הנאמרים באמת' שאומר בברכה שלפני ההפטרנה, דזהו גס'ן ברכה אחת עם מה שאמר אחר-כך 'ברוך אתה ה' הבוחר בתורה', (י) דזו היא חתימתה: ד (ז) מי שאינו יודע וכו'. הינו, שקרא מתחלה הקטן בתורה לשם מפטיר, ואחר-כך נמצא שאין יודע לומר ההפטרנה, וכן בגדול כי היא גזא, (יא) יכול אחר לומר ההפטרנה והברכותיה, דאף שתקנו שהמפטיר יקרא בתורה תחלה מפני כבוד התורה, מקל מקום בדיעבד אמרין שגם כזה א"א כבוד לתורה, וכפני הדבר שקראו בתורה בתחלה לשם מפטיר, שהרי הפסיק בקריש מקודם. והפרי-מגדים כתב, דאם יכול על-לפנים לומר מלה במלה כשקורין אותו, טוב יותר שהוא בעצמו שקרא בתורה לשם מפטיר יאמר אחר-כך ההפטרנה והברכותיה גס'ן^(א): (ח) *אכל לכתחלה וכו'. הינו שאין קורין למפטיר מי שלא ידע אחר-כך לקרות ההפטרנה גס'ן. ובכוננו שהמנהג בכמה מקומות לכתב נביאים על קלף ובגלילה כספר-תורה, ואס'ן הקורא בנביא הוא מוציא כל הצבור בקריאת ספר-תורה, (יג) ולכן אפלו לכתחלה מותר לקרות למפטיר אפלו מי שאינו יודע לקרות בנביא בעצמו, דהוא יאמר כל הברכות, והשליח-צבור יקרא ההפטרנה כמו שקורא בספר-תורה [ח"א]: ה (ט) כמו בספר-תורה. ולענין ברכה לפניו, יש דעות בריש סימן קמ, ענין שם הטעם, והוא הדין הלא^(א). ועין בפרי-מגדים שכתב דספק ברכות להקל^(א), ועין כמה שכתבנו בסימן קמ בבאור הלכה. וענין שם בסעיף א בהג"ה, דאפלו במקום שהשליח-צבור קורא בספר-תורה, גס'ן הדין דצריך להתחיל ממקום שהתחיל הראשון, והוא הדין כאן: (י) ושנים וכו'. גם לא יהיה נקרא ההפטרנה על-ידי שנים, דהינו שאמר יקרא פסוק אחד והשני שותק עד שמסיים הפסוק ואחר-כך קורא השני פסוק אחר, כי המפטיר שקרא בתורה צריך שיקרא הוא לכבד כל ההפטרנה (עט"ו): (יא) לא יאמרו. עין במגן-אברהם דדוקא בקול רם, אכל בלחש

באור הלכה

* רק בצבור. ואם התחילו ההפטרנה בעשרה וצאו מקצתה, אפלו הכי מותר לגמרה עם ברכותיה^(א), אכל אם יצאו מקצתן קודם שהתחילו ההפטרנה, אף שבעת קריאת התורה היו עשרה אין המפטיר בנביא ענין אחר והוא יפן משמע ממשנה מגולה כ"ד עמוד א, והוא מפרי-מגדים*: *אכל בלאו הכי וכו'. ואף-על-פי שמתלה המנהג היתה על קריאת הפטרנה אפלו בלא קריאת ספר-תורה, וכמו שכתבתי במשנה ברורה, עכשו שנתבטלה הגזירה לא תקנו לברך על הפטרנה כי אם אחר קריאת ספר-תורה [פמ"ג]: * אסור לקרות עם הברכות וכו'. עין במשנה ברורה דאם קראו כבר ונתנדע להם שהיא פסולה וכו'. ואם מתחלה כדעו שהיא פסולה, ולא היה להם אחרת וקראו בה בלא ברכה, ורק כדי שלא תשפח ענין קריאה בספר, וכמו שכתב המגן-אברהם בסימן קמג סעיף ב, משמע מפרי-מגדים דאפלו הכי צריך אחר-כך להפטיר ולברך על ההפטרנה, אכל בתרשי רבי עקיבא אינו משמע דבאופן זה הוי כאל קרא כלל, ואין להפטיר אחר-כך בברכה, וכן מסתברא: * דתרי קלי וכו'. עין במשנה ברורה סעיף-קטן יא. וענין בשאר-אפרים שער ט סעיף לג שכתב וזה לשונו: ענין הדין הוא שזה שעלה למפטיר הוא מלכוד יאמר ההפטרנה, והצבור יאמרו גס'ן אחריו בלחש, ובמדינותינו נהגו שהכל אומרים ההפטרנה עם המפטיר ביחד בקול רם, והוא מחסורו ידעה (וכן לטל המנהג^(א)), ולכתחלה יש לנהג שהמפטיר יאמר ההפטרנה בקול רם כהקורא בספר-תורה והצבור יאמרו אחריו בלחש, ועל-כפנים טוב שיהיו עשרה עומדים סמוך להמפטיר שישמעו לקול האומר

דאלמלא שבת אין נביא בראש-חדש, וקריאת הנביא הוא רק משום רם, כדי שכל הקהל ישמעו ויוכלו לענות אמן^(א): (ו) אחריהם אמן. דעל-ידי עגנת אמן, חשוב כאלו היה מברך לעצמו^(א). אין לענות אמן אחר 'אמת וצדק' שאומרים בברכות שאחר הפטרנה, שאין זה סיים ברכה, וכן אין לענות אמן (ט) אחר 'הנאמרים באמת' שאומר בברכה שלפני ההפטרנה, דזהו גס'ן ברכה אחת עם מה שאמר אחר-כך 'ברוך אתה ה' הבוחר בתורה', (י) דזו היא חתימתה: ד (ז) מי שאינו יודע וכו'. הינו, שקרא מתחלה הקטן בתורה לשם מפטיר, ואחר-כך נמצא שאין יודע לומר ההפטרנה, וכן בגדול כי היא גזא, (יא) יכול אחר לומר ההפטרנה והברכותיה, דאף שתקנו שהמפטיר יקרא בתורה תחלה מפני כבוד התורה, מקל מקום בדיעבד אמרין שגם כזה א"א כבוד לתורה, וכפני הדבר שקראו בתורה בתחלה לשם מפטיר, שהרי הפסיק בקריש מקודם. והפרי-מגדים כתב, דאם יכול על-לפנים לומר מלה במלה כשקורין אותו, טוב יותר שהוא בעצמו שקרא בתורה לשם מפטיר יאמר אחר-כך ההפטרנה והברכותיה גס'ן^(א): (ח) *אכל לכתחלה וכו'. הינו שאין קורין למפטיר מי שלא ידע אחר-כך לקרות ההפטרנה גס'ן. ובכוננו שהמנהג בכמה מקומות לכתב נביאים על קלף ובגלילה כספר-תורה, ואס'ן הקורא בנביא הוא מוציא כל הצבור בקריאת ספר-תורה, (יג) ולכן אפלו לכתחלה מותר לקרות למפטיר אפלו מי שאינו יודע לקרות בנביא בעצמו, דהוא יאמר כל הברכות, והשליח-צבור יקרא ההפטרנה כמו שקורא בספר-תורה [ח"א]: ה (ט) כמו בספר-תורה. ולענין ברכה לפניו, יש דעות בריש סימן קמ, ענין שם הטעם, והוא הדין הלא^(א). ועין בפרי-מגדים שכתב דספק ברכות להקל^(א), ועין כמה שכתבנו בסימן קמ בבאור הלכה. וענין שם בסעיף א בהג"ה, דאפלו במקום שהשליח-צבור קורא בספר-תורה, גס'ן הדין דצריך להתחיל ממקום שהתחיל הראשון, והוא הדין כאן: (י) ושנים וכו'. גם לא יהיה נקרא ההפטרנה על-ידי שנים, דהינו שאמר יקרא פסוק אחד והשני שותק עד שמסיים הפסוק ואחר-כך קורא השני פסוק אחר, כי המפטיר שקרא בתורה צריך שיקרא הוא לכבד כל ההפטרנה (עט"ו): (יא) לא יאמרו. עין במגן-אברהם דדוקא בקול רם, אכל בלחש

שער הציזין

הקלף בדין, אכל בודאי הצבור שהיכולת בנים, יש להם לכתב נביאים בדין, ובקרבט במינו ששקורין הרבה כסף על תכשיטי בית הנקטת שאין נחוץ כל-כך, וכוננתם לשם שמם כדי לאדם 'זה אלי ואנוהו', בודאי מצוה להתנאות בכתיבת נביאים הקדושים: (ה) דברכת 'אשר בחר בנביאים טובים' ובכרת 'ברוך אתה ה' הבוחר בתורה וכו' ברכה אחת היא, כמו שכתבו הפוסקים: (ו) בית-יוסף: (ז) מגן-אברהם: (ח) טור: (ט) אחרונים: (י) ולךך אין בה מלכות: (יא) פרי-מגדים בבאור דברי המגן אברהם, וכן משמע מהג"א ושאן שכן פירש השליח-עירוי: (יג) וענין בסימן רפב בבאור הלכה, לענין אם הקטן אינו יכול לומר מלה במלה עם הש"ץ מתוך הקטב:

הלכות שבת סימן רפד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

לא פחות מכ"א פסוקים⁵ וכו', על הנביא לפניה נאָרבע לאַתְרִיָּה⁶.

4) ולפי טעם זה, בתפלת מנחה בתענית ציבור שעולים לתורה שלשה אנשים, כתבו המאמר מרדכי (ס"ק א) והמקור חיים (ס"א בקיצור הלכות), שדי לקרוא הפטרה שיש בה תשעה פסוקים, וכמו שכתב הרמ"א שביים טוב מספיק לקרוא הפטרה שיש בה ט"ו פסוקים.

ואם טעה וסיים בשבת את ההפטרה בפחות מכ"א פסוקים, וכבר בירך לאחריה, כתב האשל אברהם (בוטשאטש מהדורת, ס"א) שנראה שאם קרא לפחות ג' פסוקים שיש בהם מענין הפרשה, כבר יצאו ידי חובה, וישלים את הפסוקים שהחסיר בלי ברכות. ואם נזכר בכך קודם שבירך את כל הברכות, ישלים בין הברכות את שאר ההפטרה, ולאחר מכן יסיים את הברכות, וסיים שמ"מ צ"ע בזה.

5) ואם טעה ואמר לפני ההפטרה את ברכת 'צור כל העולמים' שלאחר ההפטרה, כתב האשל אברהם (בוטשאטש, ס"א) שיצא ידי חובה, ואחרי ההפטרה יאמר את הברכה שלפניה 'אשר בחר'.

מאידך, הכף החיים (ס"ק ב) כתב, שאם אמר את ברכת 'צור כל העולמים' קודם ההפטרה, ואפילו אם סיים אותה, יחזור ויאמר גם את ברכת 'אשר בחר', ואחרי ההפטרה לא יחזור ויאמר את ברכת 'צור כל העולמים', כיון שכבר אמרה קודם ההפטרה.

[משנ"ב ס"ק ג]

שְׁלֵא הִיָּה לְהֵם סַפְרֵי-תוֹרָה לְקֹרֵת בָּהֶם⁶ וכו', אַחַר הַקְרִיאָה שְׁהִיא פְּסוּלָה? וכו', אָף-עַל-פִּי שְׁלֵא הִיָּה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם⁸.

6) ויחיד ששמע את ההפטרה לפני ששמע את קריאת התורה, הורה הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה, פ"ב הלכה לג ודבר הלכה אות מר, רשימות) שמסתבר שיצא ידי חובה, אך מוטב שישב וישמענה שנית אחרי קריאת התורה. והוסיף, שאף שבציבור יש לקרוא דוקא אחרי שקראו בתורה, מ"מ ביחיד אין להקפיד בדיעבד על כך, כיון שעיקר תקנת קריאת ההפטרה היתה בזמן שלא קראו בתורה.

7) ואם באמצע קריאת התורה נמצא פסול בספר תורה, ואין להם ספר תורה אחר, כתב לעיל (סי' קמג ס"ק ב) שלדעת השערי אפרים והדגול מרבבה אין מעלים עוד קרואים לתורה, אלא גומרים לקרוא עד סוף הפרשה, והעולה יברך את הברכה שלאחר קריאת התורה, וגם יאמר את ההפטרה בברכותיה, והוסיף, שיש מי שכתב שיאמר את ההפטרה בלי ברכות, והרע"ק (כאן ס"א) נשאר בצ"ע אם יקראו את ההפטרה עם ברכות.

8) ואם עוד לפני שהעלו למפטיר ידעו שאין בנמצא נביא או חומש שאפשר לקרוא ממנו את ההפטרה, כתב הדעת תורה (ס"א) שכלל לא יעלו לתורה אדם לעלית מפטיר, אך בימים שקוראים למפטיר קריאה נוספת, כגון ביום טוב שקוראים למפטיר מקרבנת היום, יכולים לקרוא את הקריאה של המפטיר אפילו שיודעים שלאחר מכן לא יוכלו לקרוא את ההפטרה.

[משנ"ב ס"ק ד]

וְקִרְיַאת הַנְּבִיאִים הוּא רֶק מְשׁוּם שְׁבֻתָּה⁹.

9) ומטעם זה גם בשבת חול המועד פסח, כתב לקמן (סי' תצ ס"ק טו) שאין מזכירים בברכות ההפטרה את הזכרת היום טוב, כיון שחייב קריאת ההפטרה הוא רק בגלל השבת. אמנם בשבת חול המועד סוכות, כתב שם (ס"ק טז), שמזכיר את היום טוב באמצע הברכה, וגם בסיום הברכה חותם 'מקדש השבת ישראל הזומנים' כמו ביום טוב, כיון שכל יום ויום מחול המועד סוכות נחשב כמועד בפני עצמו, כיון שבכל יום מספר קרבנות המוסף שונה משל חבירו.

מאידך, לדעת הגר"א כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרסג ס"ק ו), שגם בשבת חול המועד סוכות לא מזכירים בברכות ההפטרה את היום טוב.

[משנ"ב ס"ק ה]

כְּדִי שֶׁכָּל הַקְּהָל יִשְׁמְעוּ וְיִזְכְּלוּ לְעֲנוֹת אָמֵנוּ¹⁰.

10) ומשמעות דבריו שאף לכתחילה עולה לו מנין ברכות אלו להשלמת 'מאה ברכות' בשבת, אמנם לעיל (סי' מו ס"ק יד) כתב, שבשבת שחסרות שלש עשרה ברכות להשלמת 'מאה ברכות', יראה להשלימן על ידי שיברך על אכילת פירות ומגדים, וכמו שכתב בשו"ע לקמן (סי' רצ ס"א). והוסיף, שאם אין לו אפשרות לעשות כן, יוצא בשעת הדחק במה שיכיון לשמוע ברכות התורה וההפטרה ויענה אמן.

ולענין אמירת 'אין כאלוקינו' בשבת, כתב לקמן (סי' תרכ ס"ק ד) שהטעם שתקנו לומר זאת בשבת, הוא כדי להשלים את החסר למנין מאה ברכות, וראה עוד מה שכתנו בזה לקמן (סי' רצ ס"ק א-ב).

[משנ"ב ס"ק ו]

דְּעַל-יְדֵי עֲנִית אָמֵן, תֵּשׁוּב בְּאֵלוֹ הִיָּה כְּכַרְךָ לְעֲצֻמוֹ¹¹.

11) ואף שבכל הברכות כתב השו"ע לעיל (סי' רג ס"ב) ובמשנ"ב שם (ס"ק יז), שיוצא ידי חובה גם כשלא ענה אמן, כבר כתבו הפמ"ג (סי' קכד משב"ז סוף ס"ק ד) והרע"ק (כאן ס"ג) שברכות אלו בלא שיענה עליהן אמן לא יעלו לו להשלמת 'מאה ברכות'.

ובטעם הדבר כתבו, שבכל הברכות שחייב לברך, כגון כשרוצה להכניס דבר מאכל לפיו או רוצה להתעטף בטלית וכדו', מאחר שיכול לברך גם בעצמו, לכן כששומע את הברכה מאחר נחשב מדין 'שומע כעונה' כמי שבירך בעצמו אף אם לא ענה אמן, אך בברכות התורה וההפטרה, כיון שאינו יכול לברך בעצמו שהרי אינו עולה לתורה, לכן אם אינו עונה אמן אין שמיעתו נחשבת כאילו בירך, אבל כשעונה אמן נחשב כמי שבירך בעצמו, ועולה לו להשלמת 'מאה ברכות'.

מאידך, במעדני יו"ט (ברכות פ"ט אות כד) כתב, שדינין של ברכות אלו כשאר ברכות, ואפילו אם לא יענה אמן נחשב לו כאילו בירך, ויעילו לו להשלמת 'מאה ברכות'.

ולומר על ברכות ההפטרה 'ברוך הוא וברוך שמו', כשמכוין בזמן השלמת המאה ברכות, כתב האלף המגן (על מטה אפרים סי' תרכ ס"ק ו בהגה"ה) שיכול לענות, ואינו נחשב להפסק, מאידך, הגר"ח קניבסקי (רבעון קרית ספר גליון 40-39) כתב, שלא יאמר 'ברוך הוא וברוך שמו' על ברכות ההפטרה.

[משנ"ב ס"ק ז]

טוֹב יוֹתֵר וְכוּ' יֵאמֵר אַחֲרֵי-כֵן הַהִפְטָרָה וּבְכֹרֶתֶיהָ גַם-כֵּן¹².

12) ואף ששמע שגם זה אין ראוי לעשות לכתחילה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' כב) שמ"מ רשאים לעשות כן, כיון שזו טובת הציבור כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרוא בעצמו את ההפטרה.

[משנ"ב ס"ק ח]

וְהוּא הַדִּין הַקָּא¹³. וְעֵינִן בְּקִרְיַת-מְגִדִים שֶׁכָּתַב דְּסֶפֶק בְּרֹכֹת לְהִקְלִיל¹⁴.

13) שלדעה הראשונה המובאת בשו"ע שם (ס"א), העולה לתורה במקום הראשון שנשתתף, יברך גם את הברכה שלפני הקריאה 'אשר בחר בני', ולדעת הרמב"ם לא יברך העולה השני את הברכה שלפני הקריאה.

ובביאור מחלוקתם כתב המשניב שם (ס"ק ג-ד), שלדעת הרמב"ם סומך העולה השני על ברכת העולה הראשון שנשתתף, ולדעה הראשונה, כיון שהעולה לתורה אינו מברך להוציא את האחרים בברכתו, וכל אחד מהעולים מברך לעצמו, לכן גם כשאחד מהעולים נשתתף, צריך העולה אחריו לחזור ולברך גם ברכה ראשונה.

14) אמנם לעיל (סי' קמ ס"ק ד) כתב, שיחזור לברך גם ברכה ראשונה. ואם נשתתף אחרי סיום ההפטרה קודם שבירך את הברכות שלאחריה, כתב הכף החיים (ס"ק כ) שאמר יברך את הברכות במקומו.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַפָּב

המשך מעמוד קודם

ואין לחשוש משום מקח וממכר בשבת. והוסיף לקמן (סי' שכב ס"ק כ), שאם אפשר, טוב להחמיר שלא להשתמש בפתקים שעליהם רשום סכום הכסף שהקונה מתחייב לשלם, וסיים שכן נהגו הקדמונים.

ובמקום שנהגו למכור עליות, ויש שם אנשים שחייבים לעלות, כתב לעיל (סי' קלו ס"ק ד) שאין לדחות אותם כדי למכור את העליות לאנשים אחרים. ואף במקום שנהגו למכור את כל העליות, כתב בביה"ל שם (ד"ה בשבת), שמי"מ יש להעלות חתן בשבת שקדם החתונה וכן נער בשבת שקדם חבר מצוה, והוסיף, שאף את שאר הזיובים אין לדחות לגמרי, ואם אי אפשר להעלותם, יש להוסיף עליות.

31) ולענין עליות 'שלישי', כתב להלן (ס"ק לא) ולקמן (סי' תכח ס"ק יז) שנהגו שקוראים את הרב אב"ד לעליה זו, והוסיף שבשעת הצורך יש לרב למחול על כבודו ולעלות לרביעי'. האשל אברהם (בוטשאטש, סי' תרסה [תרסט]) כתב על עצמו, שבתחילה היה נוהג לעלות בשמחת תורה ל'חתן תורה' או ל'חתן בראשית', ולאחר זמן ביקש לעלות ל'שלישי' כבכל שבת יום טוב, כי חמשת הקראים העולים ביום טוב הם מעיקר תקנת חז"ל.

32) ומטעם זה כתב לעיל (סי' קלה ס"ק לו וסי' קלו ס"ק ה), שמכבדים את הגדול שבציבור לעלות לתורה אחרון.

וכן כשמסיימים לקרוא בתורה את אחד החומשים, כתב בשו"ת התעוררות תשובה (א"ח סי' לו) שמהודרים לקנות את העליה האחרונה שאומרים בה 'חוק חזק ונתחזק'.

ואם רוצים לעשות מנין עבור אנשים הרחוקים מתורה ומצוות כדי לקרבו, יש מנין בלעדיהם, כתב הגרש"ז אייערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות י) שמוטר להעלותם לתורה.

ובן שלא נימול על ידי אביו, ולאחר שגדל רוצה לעלות לתורה, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ב סי' לג) שאפילו אם הטעם שלא מל אותו אביו היה במטרה להכעיס, מי"מ רשאי הוא לעלות לתורה, לפי שאינו נחשב כמומר לערות שהרי האב מונע אותו מלמול, ואפשר שלכשיהיה ברשות עצמו אכן ימול את עצמו. והוסיף, שמי"מ אין להעלות את אביו, לפי שנחשב כמו שפרש מכלל ישראל, וחמור הוא ממחלל שבת. וכעין זה כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' יט) לענין יהודים שבאו לארץ ישראל מרוסיה ועדיין לא נימולו, שאם דעתם למול את עצמם ולקבל על עצמם עול מלכות שמים, מותר להעלותם לתורה.

ולהעלות לתורה רפורמים וקונטרבטיבים, כתב בשו"ת אגרות משה (שם ח"ג סי' כא) שדינם ככופרים ואין להעלותם.

[משנ"ב ס"ק א]

מה שפָּנְגוּ לְמִכּוֹר³⁰ שְׁשֵׁי בְּפָנָי עֲצֻמוֹ³¹ וכו', דְּאֶחָדָן תְּכִיב שְׁמַסִּים³².

30) ולמכור את העליות בשבת ויום טוב, כתב לקמן (סי' שו ס"ק לג) שנחלקו הפוסקים בדבר, ובמקום שנדגו בזה היתר אין למחות בידם,

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַפָּב רַפָּג רַפָּד

המשך מעמוד סב

ולקרא מתוך ספר שכתובות בו כל ההפטרות על קלף (ראה גיטין ס, א), כתב הערוך השלחן (סי' שיש מקומות בליטא שכך נהגו, וגם הגרש"ז אייערבך [שולחן שלמה ס"ק א] כתב, שאם אין לציבור נביא שלם מקלף, יש לחשוב להפטיר בספר הפטרות מאשר לקרוא מתוך החומש. מאידך, לדעת החזו"א הנ"ל כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ח הע' קנד), שאם אין להם נביא שלם מקלף, אין הבדל אם קוראים מספר הפטרות מקלף או מחומש, וכן כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ד סי' לג).

2) ולעיל (סי' קמד ס"ק ו) כתב, שמנהגינו לקרוא הפטרות הכתובות בקנטרט בפני עצמו או בחומשים.

ואף אם אינם נדפסים בקרי וכתבי המדויק, כתב בשו"ת כתב סופר (א"ח סי' נא) שאפשר לקרוא בהם בברכה.

3) ומטעם זה, ציבור שאין להם נביא הכתוב על גבי קלף, כתב בשו"ת זכר יהוסף (א"ח ח"א סי' לו) שיכולים לקרוא מנביא הנדפס ואינם צריכים להמתין עד שבמנין שיש להם נביא מקלף יגמרו את הקריאה ויתנו להם, וכן הורה הגר"ח קרליץ (ביד נביאך עמ' קלג) שאם צריכים לחקות זמן רב שהציבור רואים בכך עול, אין להמתין, ואין הציבור יכולים למחות על כך. מאידך, בשו"ת שלמת חיים (סי' רנא) כתב שיש להמתין עד שישגמור אותו המנין את קריאת ההפטרות, כי בוודאי הציבור מוחלים על כבודם ורצים להפטיר בנביא כפי המנהג. וכן דעת הגרש"ז אייערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ב ס"לא) שמוטר להתעכב לצורך כך אפילו זמן מרובה, וכן נהגו בירושלים מקדמת דנא. וכן הורה הגר"ש אלישיב (שו"ת ישא יוסף סי' ס). ולדעתו אף השרית זכר יהוסף דיבר במקומו שרוב הציבור לא נהג כך, אך במקום שהציבור נוהגים כך וודאי מוחלים, ואין חשש לטירחא דציבורא.

[משנ"ב ס"ק א]

וְאִם יָפֵן יִהְיֶה כָּל הַפְּטוּרוֹת מֵעֵינָן אֶתְדָּ².

2) ועד טעם כתבו התוס' במגילה (כג, א ד"ה כיון) והטור, שכיון שטעם קריאת קרבנות היום במועדים, הוא כמבואר בגמרא בתענית (כז, ב) שבזמן שישראל קוראים את פסוקי הקרבנות, הקב"ה מעלה עליהם כאלו הקריבו אותם ומוחל להם על עוונותיהם, א"כ דקא במועדים שהקרבנות באים לכפרה יש טעם בקריאתם, מה שאין כן בקרבנות של שבת שאינם באים לכפרה אין טעם בקריאתם. טעם נוסף כתב הדעת זקנים מבעלי התוס' (במדבר כח ט), משום שבמועדות נאמר "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם" (ויקרא כג ד), ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, שמשמע שיש לקרוא בתורה בפסוקי המועדות, וגם ראש חודש בכלל המועדות, מה שאין כן שבת שלא נקראת מועד. ועוד טעמים נוספים ראה בא"ר (ס"ק א).

סִימָן רַפָּד

דיני הפטרה וברכותיה

[משנ"ב ס"ק א]

מתוך נביא שְׁלֹם הַנְּדָפְסוּ¹ וכו', הַנְּדָפְסֵת בְּחֻמֵּשׁ, יֵשׁ לְסִמְךָ לְהַקְלֵה², שְׁלֵא לְבַטֵּל קְרִיאַת הַפְּטָרָה³.

1) והחזו"א כתב (א"ח סי' ס ס"ק יא ד"ה עוד), שאם אין לציבור נביא מקלף, אין הבדל אם קוראים בנביא שלם או בחומש, שלא נקרא ספר שלם אלא כשנקרא בגלילה, אבל לא כשמדביקים את הדפים ותופרים אותם כקנטרט.

הַלְכוּת שֶׁפֶת סִימָן רַפָּד

המשך מעמוד 124

[ביה"ד ד"ה רק בצמור]

מִתְּרָ לְגַמְרָ עִם בְּרִכּוּתָהּ⁽¹⁵⁾ וְכוּ', הִיוּ עֲשָׂהָ אֵין מִפְטִירִין⁽¹⁶⁾.

(15) וגם אם רק התחילו את הברכות של ההפטרה ויצאו מקצתם, כתב לעיל (סי' קמג ס"ק ו) שממשיכים את הברכות וקוראים את ההפטרה.

(16) ואף כשהעולה לתורה למפטיר כבר בירך גם את הברכה שלאחריה בעשרה, כתב בשעה"צ לעיל (סי' קמג ס"ק ה) שמ"מ אם יצאו מקצתם לא יקראו את ההפטרה עם ברכותיה.

[ביה"ד ד"ה חזרי קלין]

בְּיַסְדֵּי קָבֹל רַם, וְהוּא מִתְּסַרְסָר וְיִדְעָה וְנִכְוֵן לְבַשֵּׁל הַמִּנְהַג⁽¹⁷⁾.

(17) ובאותם מקומות שנוהגים כך כשקוראים את ההפטרה מתוך תנ"ך המודפס, כתב בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' סח) שהנהג להם שלא לשנות ממנהגם, וכדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרוא את ההפטרה, ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סוף סי' יב) הוסיף בזה טעמים להקל להם.

הַלְכוּת שֶׁפֶת סִימָן רַפָּד רַפָּה

המשך מעמוד 124

יֵישׁ הַסּוֹבְרִים שְׂכּוּפִים אָדָם לְקִיּוּם אוֹתָן, כְּתַב בְּשׁוּ"ת שְׁבֵט הַלֵּוִי (ח"ח סי' מו) שֶׁסָּפֵק בִּידוּ אִם כּוּפִים עַל זֶה, כִּיּוֹן שְׂאִינָה נִחְשָׁבַת מִצְוָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה, אֲלֵא הִיא עֵנֶף מִמִּצְוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה, וַיִּתְכַּן שֶׁנִּחְשָׁבַת כְּמִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁמִּתֵּן שְׂכָרָה בְּצֵדָה שְׂאִין כּוּפִים עֲלֶיהָ.

(2) ומקור חיוב תקנה זו, כתב הערוך השלחן (סי"ב) שמשנה תיקנה בשעה שתיקן לקרוא בתורה.

וְהִטְעַם שֶׁתִּיקְנֵנוּ לְקִרְאָה שְׂמוּ"ת, כְּתַב הַבֵּית יוֹסֵף (סוף הסי') שְׂהוּא כְּדִי שִׁיהֵא רִגִּיל בְּמָה שֶׁהִצִּיבּוּר קִרְאִים, הַלְבוּשׁ (סי"א ח) כְּתַב שְׂהוּא כְּדִי שִׁיהֵא בְּקִי וְרִגִּיל בְּתוֹרָה. טַעַם נוֹסֵף כְּתַב הָעֵרוּךְ הַשְּׁלַחן (סי"ב), שְׁבַלְמִיד תּוֹרָה יֵישׁ חֵיבוּב לְשִׁמּוּעַ וַיֵּשׁ חֵיבוּב לְלַמּוּד (וְכַמוּ שְׂאוּמִרִים בְּבִרְכַת אַהֲבָה רַבָּה יִשְׁמָעוּעַ לְלַמּוּד), וְלִכֵּן תִּיקְנֵנוּ לְשִׁמּוּעַ אֶת קִרְאֵת הַתּוֹרָה, וְכֵן תִּיקְנֵנוּ לְלַמּוּד קֹדֶם לְכֵן אֶת הַפְּרָשָׁה.

(3) וגם קטן שהגיע לגיל חינוך, כתב בשו"ת שֵׁבֵט הַלֵּוִי (ח"ח סי' מו) שִׁישׁ לְהַרְגִּילוּ לְהַקְפִּיד לְקִרְאָה שְׂמוּ"ת וְגַם פִּירוּשׁ רַש"י, שְׁדַרְבַּז זֶה מְבִיא לִירֵאת ה' טְהוֹרָה, וְכֵן הוֹרָה הַגְּרָשׁ"ז אִיעֲרַבְרַב (הַלִּיכּוּת שְׁלֵמָה תַּפְּלָה, פִּי"ב הַלְכָה לֹא, רִשְׁיֹמוֹת). וְגַם תַּלְמִיד חֶסֶם שֶׁחֲשָׁקָה נַפְשׁוֹ לְהִתְעַמֵּק בְּתַלְמוּד, כְּתַבוּ בְּאוֹצֵר הַגְּאוּנִים (בְּרִכּוּת ח, ב) שֶׁלֹּא יִמְנַע מִלְּהַשְׁלִים פְּרִשְׁיֹתָיו עִם הַצִּיבּוּר. וְגַם בְּנֵי תּוֹרָה שְׁלֹמֻדִים כָּל הַיּוֹם, כְּתַב בְּשׁוּ"ת אַגְרוֹת מִשָּׁה (או"ח ח"ה סי' יז) שְׁחִיבִים בְּקִרְיַת שְׂמוּ"ת. וְהוֹסִיף, שְׁחִיבֵי בּוֹה אֶפְיֹלוּ מִי שֶׁתּוֹרָתוֹ אֹמְנֹתוֹ כְּרַבִּי שֶׁמִּעַן בֵּן יוֹחֵאִי וְחִבְרִי. וְאַבֵּל בְּתוֹךְ שֶׁבַע יָמֵי אֲבֻלוֹתָו, כְּתַבוּ הַשּׁוּ"ע (י"ד סי' ת ס"א) הַשּׁוּ"ךְ שֶׁם (ס"ק ד) שְׁצִרִיךְ לְקִרְאָה בִּשְׁבַת שְׂמִרָת, וְבִיאָר הָעֵרוּךְ הַשְּׁלַחן (שם סי' יז), שְׁכִיּוֹן שְׁכָךְ דְּרַכּוּ כָּל שְׁבַת, הִרִי זֶה מְסַדֵּר הַתַּפִּילָה וְכַמוּ שְׂקוֹרָה קִרְיַת שְׂמַע. וְאַם רִגִּיל כָּבֵל שְׁבוּעַ לְלַמּוּד גַּם פִּירוּשׁ רַש"י, כְּתַב הָעֵרוּךְ הַשְּׁלַחן (שם) שְׂרַשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן גַּם בִּשְׁבַת זֶה. מֵאִירֶךְ, הַבְּרַכִּי יוֹסֵף (שם ס"ק ד) כְּתַב, שֶׁלֹּא יִלְמַד פִּירוּשׁ רַש"י, כִּיּוֹן שְׂאִין חֵיבוּב כְּאִמְרַת הַתְּרַגּוּם.

וְאַם מְסַתִּימִים שֶׁבַע יָמֵי אֲבֻלוּ בִּשְׁבַת, כְּתַב הַפְּמ"ג (א"א ס"ק ו) שִׁיתֵּבֵן שְׂרַאוּי לְהַמְתִּין מִלְּקִרְאָה שְׂמוּ"ת עַד אַחַר הַתַּפִּילָה בִּשְׁבַת בְּבוֹקֵר, שְׂאֵז מְסַתִּימִים דִּינֵי הַשִּׁבְעָה.

(4) ומי"מ כתב האי"ר (ס"ק ג) בְּשֶׁם סַפֵּר חֲסִידִים (סי' שא), שֶׁלֹּא יִכּוּיֵן בְּקִרְיַת שְׂמוּ"ת כְּדִי לְקַבֵּל שְׂכָר שֶׁל אֲרִיכּוֹת יָמִים, אֲלֵא יִקְרָא מִשּׁוּם שְׁחִיבּוּהוּ חֲכָמִים, וְשְׂכָרוֹ יִבּוֹא מִמִּילָא.

[משנ"ב ס"ק ב]

אֶפְלוּ דִּיעֲבַד⁽⁵⁾ וְכוּ', קָל פְּסוּק ב' פְּעֻמִּים וְתַרְגּוּם עֲלִיּוֹ⁽⁶⁾ וְכוּ', קָל פְּנִיָּה פְּתוּחָה אוֹ סְתוּמָּה⁽⁷⁾ אֲחָר קָל פְּנִיָּה פְּתוּחָה אוֹ סְתוּמָּה⁽⁸⁾.

(5) ובטעם הדבר, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ז ס"ק א) שִׁישׁ

שְׁנֵי חֵיבוּבִים דְּבַרְבַּר, חֵיבוּב קִרְיַת הַתּוֹרָה בְּצִיבּוּר, וְעוּד חֵיבוּב שִׁיהֵיָה אָדָם מְשַׁלֵּם פְּרִשְׁיֹתָיו עִם הַצִּיבּוּר, וְכַמוּ שְׂשׁוּמַע מֵהַשּׁוּ"ךְ הִרִי לֹא יִצֵּא יָדוֹ הַחֵיבוּב לְהַשְׁלִים פְּרִשְׁיֹתָיו עִם הַצִּיבּוּר. וְהוֹסִיף, שְׁלִדְעָה זֶה גַּם הַבַּעַל קוֹרָא שְׂקוֹרָא אֶת הַפְּרָשָׁה בְּצִיבּוּר, לֹא עוֹלָה לוֹ קִרְיַתוֹ לְשִׁמּוּ"ת, כִּיּוֹן שְׂקִרְיַתוֹ הִיא מַחְמַת הַחֵיבוּב שֶׁל קִרְיַת הַתּוֹרָה בְּצִיבּוּר.

(6) וּמִנְהַג הַחֲפֵץ חַיִּים עֲצֻמוּ, כְּתַב בְּשׁוּ"ת שְׁבֵט הַלֵּוִי (ח"ז סי' לג) שֶׁשִּׁמְעַ עֲדוּת נִאֲמָנָה שִׁהֵיָה נוֹהַג לְקִרְאָה כָּל פְּסוּק פְּעֻמִּים וְלֵאחֲרָי מִכֵּן אֶת הַתְּרַגּוּם וּפִירוּשׁ רַש"י, וְאַחַר כֵּךְ פִּירוּשׁ הַרַמְבַּ"ן.

וְלַעֲנֵן הַפְּסוּק 'שְׂמַע יִשְׂרָאֵל', שְׁכַתַּב הַשּׁוּ"ע לְעִיל (סי' סא ס"ט) שְׂאִסּוּר לְאוּמִרוֹ פְּעֻמִּים בּוֹה אַחַר זֶה מִשּׁוּם שֶׁנִּרְאָה כְּמַקְבֵּל עֲלָיו שְׁתֵּי רְשׁוּיֹת, כְּתַבוּ הַמֵּאֲמָר מְרַדְכִי (שם ס"ק ה) הַקְּצוֹת הַשְּׁלַחן (סי' עב בדה"ש ס"ק י), שְׂמִ"מ מוֹתֵר לְאוּמִרוֹ פְּעֻמִּים כְּשִׁקְרָא שְׂמִרָת, כִּיּוֹן שְׂקִרְיַתוֹ מוֹכַחַת, שְׂהֵרִי כּוֹפֵל אֶת כָּל הַפְּסוּקִים וְלֹא רַק אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה. וּבְשׁוּ"ת בִּינֵן צִיּוֹן (ח"א סי' לו) כְּתַב, שְׂדוּקָא בְּדִרְךְ שְׁבַח אוֹ תַּפִּילָה יֵישׁ לְחַשׁוּשׁ שֶׁנִּרְאָה כְּמַקְבֵּל עֲלָיו שְׁתֵּי רְשׁוּיֹת, אֲךָ לֹא כְּשִׁקְרָא פְּסוּקֵי תּוֹרָה וְנִבְיָאִים.

(7) וְהַהֲפָסְקוֹת שְׁבִין גְּבָרָה לְגְבָרָא [כְּנָגֵן שְׁנֵי, שְׁלִישִׁי וְכוּ'], כְּתַב לְעִיל (סי' קלח ס"ק א) שְׂאִינֵן נִחְשָׁבֹת כְּהַפְּסֵק פְּרָשָׁה, וְרֵאָה מָה שְׁכַתַּבְנוּ לְהַלֵּן (ס"ק ח).

וְאַם הַפְּרָשָׁה מְסַתִּימָת בְּאַמְצַע פְּסוּק, כְּנָגֵן בְּעֲשֵׂרֵת הַדְּבָרוֹת, כְּתַבוּ הַקְּצוּשׁ"ע (סי' עב ס"א) הָעֵרוּךְ הַשְּׁלַחן (ס"ה) שִׁיפְטִיק בְּאַמְצַע הַפְּסוּק, מֵאִירֶךְ, הַכֵּף הַחַיִּים (ס"ק ה) כְּתַב שִׁישׁ לְקִרְאָה אֶת כָּל הַפְּסוּק בְּשְׁלִימוֹת, וְכֵן הוֹרָה הַגְּר"ח קֵנִיבְסְקִי (סַפֵּר זָכְרוֹן דְּרוּר יִקְרָא עִמָּה תְּמָה). וְהוֹסִיף, שֶׁלֵּכֵן פְּרָשָׁה שֶׁמְסַתִּימָת בְּאַמְצַע הַפְּסוּק לֹא יִפְטִיק בְּאַמְצַע הַפְּסוּק, אֲלֵא יִמְשִׁיךְ לְקִרְאָה עוּד פְּרָשָׁה.

וְלִקְרָא אֶת כָּל הַסְּדֵרָה מִקְרָא בְּבַת אַחַת, דַּעַת הַגְּר"י קֵנִיבְסְקִי (אַרְחוֹת רַבְנֵי ח"א עמ' קכג) שְׂאִפְשֵׁר, שְׂאִינֵן הַבּוֹל בֵּין זֶה לְבֵין הַקּוֹרָא פְּרָשָׁה פְּרָשָׁה. (8) וְכֵן נִהְגָּה הַחַזוֹ"א (דַּיִמִּים הַנְּהַגוֹת פִּי"א אוֹת יב). וְעוּד יִתְבַּרַר דַּעַת הַחַזוֹ"א לְהַלֵּן (הַע' 21, 24).

[משנ"ב שם]

וְדַעַת דְּקָמֵר עֲבִיד וְדַעַת דְּקָמֵר עֲבִיד⁽⁹⁾. מִי שְׂהוּא בְּקִי בְּשַׁעַם וּבְנִקְדוּת בְּעַל-פִּה⁽¹⁰⁾, טוֹב לְהִדָּר לְקִרְוֹת בְּסִפְרֵי-תוֹרָה גּוֹפָא⁽¹¹⁾.

(9) וְכַעֲנֵן פְּרָשָׁה בֵּין הַדְּעוּת, כְּתַב הַגְּר"י קֵנִיבְסְקִי (אַמַּת לִיעֲקֵב סִי' רַפָּה) שִׁיקְרָא פְּעַם אַחַת פְּרָשָׁה שְׁלֵמָה [פְּתוּחָה אוֹ סְתוּמָּה], וּבְפַעַם הַשְּׁנֵיִה יִקְרָא פְּסוּק עִם הַתְּרַגּוּם.

(10) וּמִשְׁמַעוֹת דְּבִירוֹ שְׂאֵם בְּקִי בְּטַעְמֵי הַמְּקָרָא, עֲדִיף לְקוֹרָאָה בְּטַעְמִים, וְכַמוּ שְׁכַתַּב הַמַּחְזִיק בְּרַכָּה (אוֹת ח) בְּשֶׁם הַרַדְב"ז. וְהוֹסִיף, שְׂאֵם אִינוּ בְּקִי בּוֹה, עֲדִיף שִׁיקְרָא מַחְמוּשׁ מִמָּה שִׁיקְרָא בְּסַפֵּר תּוֹרָה קִרְיָאָה מְשׁוּבָשֶׁת. וְכֵן מְפּוֹרָשׁ בְּרַבִּינוּ יוֹנָה (סַפֵּר הִירָא ד"ה וַיִּשְׁלִים), שְׁכַתַּב